

Murasaki
Shikibu

Genjin tarina

II osa

Suomentanut Kai Nieminen

F I L I FINNISH
LITERATURE
EXCHANGE

Kirjallisuuden vientikeskus FILI on tukenut tämän kirjan kääntämistä.

Japaninkielinen alkuteos
源氏物語 *Genji monogatari*

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Selitykset on kirjoittanut Kai Nieminen.

Graafinen suunnittelu: Piia Aho
Taitto: Jenni Kiviniemi / Aste Helsinki

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-18088-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

34.

Yrtintaimia I

1

Suzaku-palatsin entiskeisari oli taannoisen Kuudennen kadun palatsin vierailunsa jälkeen sairastunut ja voinut siitä lähin huonosti. Hän oli aina ollut sairaalloinen, mutta nyt hän tunsi olonsa entistäkin kehnommaksi. ”Vuosikausien ajan olen hartaasti halunnut ryhtyä munkiksi, mutta äitikeisarinnan eläessä en tohtinut tehdä ratkaisevaa päätöstä. Nyt aion rohkaista mieleni: minusta tuntuu, etten elä enää kauan”, hän sanoi ja ryhtyi tarpeellisiin valmisteluihin.

Hänellä oli viisi lasta: kruununprinssi ja neljä tytärtä. Lapsistaan hän rakasti eniten kolmatta prinsessaa, jonka äiti oli Sinisadepavil-

1 | Genjin 39. vuoden 12. kuusta 41. vuoden 3. kuuhun | Rusojuuri 31–33 | Syyskaiho 30–32 | Akashi 30–32 | Kukkaseppele 25–27 | kolmas prinsessa n. 13/14–15/16 | Akashin hovirouva 11–13 (asuu Keisaripuupaviljongissa) | Tammipuu n. 23/24–25/26 | Iltausva 18–20

Luvun nimi johtuu yrtintaimista, joita kamarirouva Kukkaseppele lahjoittaa Genjin 40-vuotisjuhlapitoihin.

2 *Entiskeisari Suzaku* on Genjin vanhempi velipuoli.

3 *Aikaisemman keisarin tytär*: Keisaripuupaviljongin keisaria edeltäneen keisarin pukijattaren tytär. Nimi rouva Sinisade johtuu siitä, että hän oli asunut samassa Sinisadepaviljongissa kuin alkuluvuissa esiintyvä keisarinna Sinisade. Syntyperänsä tähden hän ei saanut prinsessan asemaa, vaan hänet irrotettiin keisarillisesta suvusta Minamotoksi (Genji-sukuun). Hän oli keisarinna Sinisateen ja tämän kulttuuriministeriprinssi-veljen (rouva Rusojuuren isän) sisarpuoli. Hänet mainitaan tarinassa vain tässä kohden.

Äitikeisarinna on Suzakun äiti, jo edesmennyt Kokiden. *Äitikeisarinnan nuorempi sisar* on neiti Kuutamohämy (*Oborozukiyo*), joka aloitti hovipalvelun Suzakun ylimmäisenä kamarirouvana.

jongissa asunut aikaisemman keisarin tytär, joka oli saanut Minamoton suvun nimen. Suzaku oli ollut vasta kruununprinssi saadessaan hänet puolisoikseen. Tämä rouva Sinisade olisi hyvinkin voinut kohota korkeaan asemaan, mutta syntyperänsä tähden hänellä ei ollut mainittavia tukijoita: hänen äitinsä oli ollut vähäinen pukijatar. Niinpä hänen elämänsä hovissa oli ollut ilotonta ja äitikeisarinnan järjestettyä sisarensa ylimmäiseksi kamarirouvaksi suorastaan synkkää: keisari oli kohdistanut huomionsa yksinomaan tähän kamarirouvaan. Vaikka Suzaku oli sisimmässään säälinyt rouva Sinisadetta, hän oli luopunut vallasta varhain, ja rouva oli ymmärtänyt mahdollisuuksiensa rauenneen tyhjiin. Hän oli kuollut katkerana ja maailmaan pettyneenä. Häneltä jäänyttä kolmatta prinsessaa entiskeisari nyt helli ja vaali. Prinsessa oli kolmentoista tai neljäntoista ikäinen. ”Jos nyt hylkään maailman ja vetäydyn vuorille erakoksi, prinsessa jää yksin. Kehen hän silloin voi turvautua”, murehti entiskeisari, joka kantoi huolta vain tästä tyttärestä.

Läntisille vuorille rakennuttamansa tempppelin valmistuttua 4 Suzaku alkoi järjestellä muuttoa ja huolehti samalla kolmannen prinsessan laahuksenvyöttäjäisjuhlista. Hän antoi prinsessalle palatsistaan kaiken, mitä piti arvokkaana: puhumattakaan monenlaisista aarteista ja kalusteista hän lahjoitti tytölle pikkuriikkisimmänkin leikkikalun, johon vain liittyi jokin muisto, ja jakoi vasta sen jälkeen lopun omaisuutensa muille lapsilleen.

Kuultuaan isänsä sairastuneen ja päättäneen ryhtyä munkiksi 5 kruununprinssi tuli hovirouvaäitinsä kanssa tervehtimään häntä. Entiskeisari ei ollut koskaan rakastanut hovirouvaa intohimoisesti, mutta kruununprinssin tähden tunsu häneen tavattoman hellää ja läheistä kohtalonyhteyttä, niinpä he nytkin syventyivät sydämelliseen keskusteluun vuosien takaisista tapahtumista. Prinssille hän kertoi kaikenlaista, neuvoi miten toimia sitten, kun koittaisi hänen aikansa hallita. Prinssi oli ikäisekseen perin aikuisen oloinen, ja hänellä oli monia

4 *Läntiset vuoret* ovat kukkuloita Kioton luoteis- ja länsipuolella. Niihin kuuluvat mm. Arashivuori ja Atagovuori. Läntisillä vuorilla sijaitsevia temppeleitä ovat mm. Ninnaji ja Ryooanji. Vanhastaan arvellaan tämän kohdan viittaavaan Ninnaji-temppeeliin.

5 *Kruununprinssin hovirouvaäiti*: Shookyoodenin (”Tuoksuvan paviljongin”) hovirouva, jälkimmäinen Shookyoo-paviljongissa asuneista hovirouvista.

hyvinkin vaikutusvaltaisia tukijoita: hänen vuokseen entiskeisarin ei tarvinnut olla lainkaan huolissaan.

”En kaipaa enää mitään elämältäni”, hän sanoi silmiään pyyhiskellen. ”Mutta kun ajattelen prinsessojen tulevaisuutta, tuntuu etten voi edes kuolla rauhassa. Vuosien mittaan olen kuullut ja nähnyt, miten joillekuille on käynyt: naisen osa on perin viheliäinen ja surullinen, hänen tahtoaan ei kysytä, häntä pidetään avuttomana ja väheksytään. Huolehdi sinä heistä, kun nouset valtaan, katso mitä kukin tarvitsee. Toisilla heistä on vaikutusvaltaisia suojelijoita, joiden huomaan heidät voi uskoa, mutta kolmas prinsessa on lapsi vielä eikä hänellä ole ollut turvanaan ketään muuta kuin minä. Minua huolestuttaa ja surettaa kovin ajatella, että hän jää aivan heitteille, kun ryhdyn munkiksi.”

Hän pyysi myös hovirouvaa hellimään prinsessaa, mutta prinsessan äiti oli aikoinaan ollut keisarille muita vaimoja läheisempi ja kilpailu keisarin suosioista oli kiristänyt hovin naisten välejä. Se oli jättänyt jälkensä, ja vaikka kyse ei sentään ollutkaan kyse tarkoituksellisesta tylydestä, on helppo arvata, ettei hovirouva sydämessään halunnut ottaa huolehtiakseen prinsessasta. Entiskeisari murehti kaiket päivät prinsessan takia. Hänen sairautensa paheni pahenemistaan vuoden läheisyydessä loppuaan, eikä hän enää poistunut huoneestaan. Sama vaiva oli aikaisemminkin silloin tällöin ehdistanut häntä, mutta ei koskaan näin pitkään ja hellittämättä. Tästä en enää toivu, hän ajatteli. Vaikka hän oli luopunut vallasta, monet, joiden tuki ja turva hän oli hallitessaan ollut, kävivät yhä tervehtimässä häntä ja iloitsemassa hänen suopeasta, rakastettavasta seurastaan. Kaikki he surivat nyt sydämensä pohjasta. Myös Genji lähetti tuon tuosta jonkun kyselemään hänen vointiaan, ja kun hän ilmoitti aikovansa itsekin tulla käymään, entiskeisari ilahtui suuresti.

6 Toisilla prinsessoilla on äitiensä suku tukenaan, kolmas prinsessa on orpo ja äitinsä puolelta muita vähäpätöisempää sukua. *Neljäs prinsessa* on kolmatta nuorempi, mutta ei yhtä avuton.

Hovirouva on Shookyoodenin hovirouva, kruununprinssin äiti.

Keskimmäisen hallitusneuvoksen tullessa tervehtimään entiskeisari 7
kutsui hänet huoneeseensa verhojen taa keskustelemaan kaikessa rau-
hassa.

”Kuolinvuoteellaan isäni antoi monia ohjeita. Etenkin hän puhui 8
Genjistä ja nykyisestä keisarista, mutta olin silloin keisari ja muodol-
lisuussäännöt rajoittivat tekemisiäni – välimme säilyivät ystävällisinä,
mutta muuan joutava erehdys saattoi jäädä kalvamaan Genjiä, vaikei
hän vuosien mittaan ole missään yhteydessä eleelläkään ilmaissut, että
kantaisi kaunaa minulle. Kun on kyse omasta asemasta, moni viisas-
kin kiihtyy puhumaan mitä sattuu, äityy hautomaan kostoja ja toimi-
maan vilpillisesti; sellaista tapahtui usein jo muinaisina aikoina, saati
nykyisin. Ihmiset ovat tarkkailleet Genjiä epäluuloisina, arvelleet että
ennemmin tai myöhemmin hänen todelliset tunteensa kyllä paljastuvat,
mutta hän on koko ajan hillinnyt itsensä, ollut hyvin ystävällinen kruu-
nunprinssillekin. Kun heistä nyt on tullut lähisukulaisia, heidän välinsä
ovat lämmenneet entisestään. Olen siitä rajattoman iloinen, mutta kun 9
olen typerä jo syntyjäni ja rakkaus lapseen on vielä eksyttänyt, olen

7 *Keskimmäinen hallitusneuvos (chuunagon)*: Genjin poika Iltausva, jonka Genji on lähettänyt puolestaan tiedustelemaan velipuolensa Suzakun vointia. Iltausvan nimi (*Yuugiri*) juontuu hänen kirjoittamastaan runosta.

Entiskeisari Suzakun isä, Keisaripuupaviljongin keisari, oli myös Genjin isä.

8 Isäkeisarin viimeisistä sanoista katso s. 301, ensimmäinen osa.

Nykyinen keisari on Reizei, joka todellisuudessa on Genjin ja sittemmin nunnaksi ryhtyneen ja jo kuolleen Sinisateen poika.

Joutava erehdys: Genjin ja äitikeisarinna Kokidenin nuoremman sisaren Kuutamönhämy (ks. s. 244, ensimmäinen osa) suhde, jonka tähden Genjin oli aikoinaan lähdeittävä vapaaehtoiseen maanpakoon Sumaan.

Genjistä ja kruununprinssistä tuli lähisukulaisia, kun Suzakun kruununprinssipoika nai Genjin ja rouva Akashin tyttären. Yamagishin (ks. lähdeluettelo) mukaan Genjin ja Suzakun välit lämpenivät tämän naimakaupan tähden.

9 *Rakkaus lapseen: Gosenshuu 1102*, Fujiwara no Kanesuke: Eihän vanhemman / sydämessä vallitse / pimeys – silti / rakkaus lapseen johtaa / harhaan rauhan polulta. (Runoon viitattu useasti aikaisemmin ja myöhemmin, katso ensimmäisen osan selitys 17.)

Tämänsyksyinen Kuudennen kadun vierailumi: aiemmin kerrotaan Suzakun vierailleen ihailmassa Kuudennen kadun kartanon puiden ruskaa kymmenennen kuun lopulla, aikaan joka jo laskettiin talveksi. Tässä hän puhuu syksystä, koska ruska yhdistetään syksyyen.

suhtautunut siihen kuin sivullinen, etten vain nolaisi itseäni. Nykyinen keisari, jolle isän viimeisen toivomuksen mukaan luovutin vallan, on viisaana hallitsijana kirkastanut jälkeeni myös menneiden aikojen kunnian, mistä olen todella onnellinen. Kun me Genjin kanssa tämänsykyseisen Kuudennen kadun vierailuni jälkeen muistelimme menneitä, tuli mieleni jotenkin niin kaihoisaksi. Kunpa tapaisimme, minulla on paljon puhuttavaa hänelle – kerro hänelle, että toivon kovasti hänen tulevan käymään”, hän sanoi kyynelet valuen.

”Minulla ei ole juurikaan käsitystä menneistä asioista”, hallitusneuvos vastasi. ”Siitä lähin, kun aikuiseksi tultuani aloin hovipalvelun, olen nähnyt maailman menoa puolelta jos toiselta. Isän kanssa olen puhunut kaikesta, niin tärkeistä kuin joutavistakin asioista, eikä hän koskaan, ei edes perheen sisäisistä asioista keskustellessamme, ole vihjaissutkaan, että jokin menneisyydessä tapahtunut painaisi hänen mieltään. Sen sijaan hän valittaa usein, että ei ole voinut noudattaa isänsä viimeistä tahtoa. ’Sen jälkeen’, hän sanoo, ’kun vetäydin kesken kaiken hallituksen johdosta ja erakoiduin päästäkseni rauhaan maallisista huolista, ei minua enää ole kiinnostanut mikään muu. Teidän hallitessanne’, hän sanoo, ’olin liian nuori ja kyvytön, oli niin monia minua viisaampia ja ylhäisempiä, ettette edes huomannut minun haluavan asettua palvelukseenne.’ Nyt, kun olette luopunut vallasta ja vetäytynyt rauhaan, hän sanoo, että haluaisi niin mielellään tavata teidät ja jutella leppoisasti ja avoimesti, mutta asemansa tähden hänen on jotenkin tukalaa lähteä liikkeelle, ja niin vain päivät ja kuukaudet ovat päässeet kulumaan.”

Hallitusneuvos ei ollut vielä aivan kahtakymmentäkään, mutta hän oli vaikuttavan kypsä, ylen kaunis piirteiltään, hehkeimmässä miehuuden kukoistuksessa. Entiskeisari ei saanut katsettaan irti hänestä – entä jos tämä mies ottaisivin pulmallisen kolmannen prinsessin suojelukseensa, hän salaa pohti.

”Olet nyt sitten vakiintunut pääministerin perheen jäseneksi. 10 Minua säälytti vuosikausien ajan, kun kuulin käsittämättömistä vastoinkäymisistäsi. Minun pitäisi siis olla huojentunut näistä uutisista, mutta toisaalta minun käy myös kateeksi”, Suzaku sanoi.

Hallitusneuvos aprikoi ihmeissään, mitä tuo tarkoitti, mutta muisti sitten kuulemansa huhupuheet – ”entiskeisari on ymmällään kolmannen prinsessan tähden – hän toivoo löytävänsä prinsessalle sopivan puolison, jotta voisi rauhallisin mielin ryhtyä munkiksi” – siitkö tässä olikin kyse? Mutta miten vastata – näyttäisi liian omahyväiseltä, jos hän oitis osoittaisi ymmärtäneensä asian. Niinpä hän sanoi vain: ”Tällaisen saamattoman miehen on vaikea saada puolisoa.” Sen sanottuaan hän lähti.

Salaa kurkistelleet seuranaiset kerääntyivät juttelemaan. ”Hän on harvinaisen komea ja tahdikas!” he sanoivat. ”Suurenmoinen mies!” Mutta vanhimmat inttivät: ”No kenties niinkin, mutta olisittepa nähneet Genjin tuon ikäisenä! Ette puhuisi mitään.” – ”Hän oli niin komea, että häntä katsellessa silmät häikäistyivät.”

Entiskeisari kuuli heidän keskustelunsa. ”Totta, hän oli hyvin epätavallinen. Ja nyt hän on vielä hurmaavampi kuin nuorena, päivä päivältä komeampi, ikään kuin sana sädehtivä olisi olemassa vain häntä varten. Virallisissa tehtävissä asiallinen ja pätevä, niin vaikuttavan arvovaltainen, että tuntuu kuin häneen ei voisi edes suoraan katsoa, vapauduttuaan hän laskee leikkiä ja pilailee jäljittelemättömän valloittavasti. Kukaan muu tässä maailmassa voi tuskin olla yhtä viehättävä. Kaikki hänessä panee pohtimaan, mitä noin harvinaislaatuinen ihminen on ollut edellisessä elämässään. Hän varttui palatsissa, keisari rakasti häntä yli kaiken, helli ja vaali, olisi uhrannut elämänsä hänen vuokseen. Silti hänestä ei tullut itsekästä eikä pöyhkeää, nöyrästi hän alistui siihenkin, ettei vielä kaksikymmenvuotiaana ollut saanut nimitystä hallitusneuvokseksi.

10 Entiskeisari Suzaku luonnollisestikin sinuttelee veljenpoikaansa hallitusneuvos Iltausvaa.

Olet... vakiintunut pääministerin perheen jäseneksi: Iltausva oli naimisissa pääministerin (entinen hoviministeri, muinainen päällikköeversti) tyttären rouva Villihanhen kanssa. Vastoinkäymisillä Suzaku viittaa siihen, että Villihanhen isä koetti erottaa tyttärensä Iltausvasta. – Iltausva sai nimityksen keskimmäiseksi hallitusneuvokseksi myöhään verrattuna isäänsä Genjiin.

Olisiko hän ollut kahdenkymmenenyhden, kun hänen neuvonantajan virkaansa yhdistettiin nimitys kenraaliksi. Siihen nähden hallitusneuvos näyttää edenneen urallaan tavattoman nopeasti – ilmeisesti lapset ovat polvi polvelta kunnianhimoisempia. Oppineisuutensa ja harkintakykynsä puolesta hallitusneuvos ei viranhoidossa varmasti jää vähääkään jälkeen isästään, tai jos siinä erehdynkin, ainakin hänen maineensa nuorena lahjakkuutena on epätavallisen suuri”, entiskeisari ylisti.

Prinsessa oli kerrassaan suloinen, ja katsellessaan hänen lapsellista viattomuuttaan entiskeisari sanoi: ”Löytäisinpä puolisoskesi luotettavan miehen, jonkun, joka vaalisi sinua kuin silmäteräänsä ja toisaalta ummistaisi silmänsä kypsymättömyydeltäsi ja opettaisi sinua.”

Hän kutsui luokseen prinsessan varttuneemmat hoitajat keskustelakseen laahuksenvyöttäjäisjuhlan järjestelyistä. ”Missä olisi mies, joka ottaisi prinsessan hoivaansa ja kasvattaisi hänet samalla tavalla kuin Genji on kasvattanut kulttuuriministeriprinssin tyttären”, hän sanoi sitten. ”Tavallisten hovimiesten joukossa sellaista tuskin on; keisarilla on jo keisarinna ja toinen toistaan ylhäisempiä hovirouvia, sellaisessa seurassa hän ilman vaikutusvaltaista tukijaa joutuisi hyvin arkaan asemaan. Olisi pitänyt koettaa vihjata asiasta silloin, kun hallitusneuvos vielä oli poikamies. Vaikka hän on nuori, hän on kerrassaan oivallinen mies ja hänen tulevaisuuteensa uskoakseni voi luottaa.”

”Hallitusneuvos on alun alkujaankin perin vakavamielinen”, joku hoitajista sanoi. ”Vuosikaudet hän on haaveillut vain pääministerin tyttärestä, muihin hän ei ole vilkaissutkaan. Nyt, kun hänen toiveensa on toteutunut, hän lienee entistäkin uskollisempi. Mutta kerrotaan,

11 *Kulttuuriministeriprinssin tytär*: Rusojuuri. Kulttuuriministeriprinssi on aiemman Sinisateen veli, joka oli sotaministeriprinssi, kun maakuntien ylitarkastajan tytär synnytti hänelle Rusojuuren.

Keisarin puolisoja ovat keisarinna Syyskaiho sekä hovirouvat Kokiden (pääministerin tytär), hovirouva Oo (kulttuuriministeriprinssin tytär) ja vasemman ministerin hovirouvatytär.

12 *Entinen Kamon papitar* on prinsessa Aamunkukka, jonka isä on kulttuuriministeriprinssi Momozono. Genji oli aikoinaan lähettänyt hänelle kirjeen, jossa vertasi prinsessaa aamunkukkaan.

että sen sijaan Genjin mieltä naiset eivät ole lakanneet kiehtomasta. Etenkin ylhäiset naiset vetoavat häneen, entiselle Kamon papittarellekin hän kuuluu kirjoittaneen, ettei voi vielääkään unohtaa tätä.”

”Niinpä niin, juuri tuo hänen ehtymätön lemmekkyytensä minua kiusaa”, entiskeisari sanoi, mutta taisi mielessään ajatella, että miksipä ei – Genjin luona prinsessa tosin olisi vain yksi monista, mikä epäilemättä ärsyttäisi häntä, mutta entä jos Genjin nimittäisikin hänen kasvatusisäkseen – kenties prinsessan voisi sillä tavoin antaa hänen hoiviinsa.

”Totta tosiaan, jos minulla olisi tytär, jonka voisi kuvitella sopeutuvan tavanomaiseen elämään edes hiukan, toivoisin hyvinkin, että hän avioituisi juuri Genjin kanssa. Voisinpa elää sen vähän, mitä elämästäni vielä on jäljellä, yhtä tyytyväisenä kuin Genji. Jos olisin nainen, olisin varmasti hankkiutunut läheisiin väleihin hänen kanssaan, vaikka hän on oma veljeni. Ajattelin niin jo nuoruudessani. Ja jos minusta tuntuu siltä, kuinka itsestään selvää onkaan, että naiset hurmaantuvat häneen.” Epäilemättä hänen mieleensä muistui myös ylimmäisen kamarirouvan tapaus.

Prinsessan huolenpitäjiin kuului vasen valtiosihtööri, prinsessan tärkeimmän imettäjän vanhempi veli, joka oli vuosikausia ollut myös Genjin palveluksessa ja oli tämän läheinen uskottu. Hän piti prinsessasta paljon ja kävi usein Suzakun palatsissa. Eräällä käynnillään hän tapasi sisarensa, joka kertoi entiskeisarilla olevan prinsessan varalle tietynlaisia suunnitelmia.

”Kerro niistä Genjille sopivan tilaisuuden tullen”, hän sanoi. ”Prinsessat tapaavat yleensä jäädä naimattomiksi, mutta tuntuisi turvallisemmalta, jos meidän prinsessallamme olisi tukenaankin joku huolen-

13 *Ylimmäisen kamarirouvan tapaus*: ylimmäisen kamarirouva Kuutamomhämyn ja Genjin suhde.

14 Prinsessoilla oli yleensä pari kolme imettäjä, joista yksi oli muita tärkeämpi. Imettäjä jäi prinsessan palvelukseen vielä tämän nuoruusvuosiksi.

Vasen valtiosihtööri (sachububen) on viidennen arvoasteen virka. Tämä henkilö ei esiinny muualla tarinassa.

15 *Estää tomunhitusen laskeutumasta: Kokinshuu 167*, Mitsune: Neilikankukka / on kuin rakkaani ja minun / yhteinen vuode: / tomunhitunenkaan ei / saa laskeutua sille. – *Tomunhitusesta* puhuttaessa viitataan tähän runoon, joka sisältää tavallisen sanaleikin: *tokonatsu* merkitsee sekä ”ikuista vuodetta” (ikuisen hellyyden aviovuodetta) että neilikkaa.

pitäjä, joka pitäisi hänen puoliaan kaikissa mahdollisissa tilanteissa. Entiskeisari on ainoa, joka on koko sydämestään häneen kiintynyt – olenhan minäkin prinsessan palveluksessa, mutta mitä apua minusta hänelle on. Enkä sitä paitsi voi hoitaa hänen asioitaan yksin oman mieleni mukaan: voi sattua jotakin yllättävää, entäpä jos hänen maineensa vahingoittuu – miten kiusallista se olisi. Minäkin voisin palvella häntä huojentunein mielin, kunhan jonkinlainen ratkaisu syntyisi vielä hänen isänsä elinaikana. Vaikka nainen olisi miten ylhäistä syntyperää hyvänsä, hänen kohtalonsa on kovin epävarma, sitä saa aina murehtia. Sekin, että entiskeisari kaikista tyttäristään vaalii erityisesti tätä, saattaa herättää kateutta. Kunpa jotenkin voisin estää tomunhitusenkään laskeutumasta hänen päälleen.”

”Mikä mahtaisi olla viisainta?” sanoi valtiosihteerä. ”Genji on tunteilleen hämmästyttävän uskollinen, hän pitää huolen jokaisesta naisesta, jota on tapaillut vaikka vain satunnaisesti – ei ainoastaan niistä, joihin on kiintynyt, vaan myös niistä, joista ei niin piittaa: hän on kerännyt monet heistä asumaan luokseenkin, mutta rajansa hänenkin rakkautensa, yksi on ylitse muiden ja hänen vuokseen monen muun elämä saattaa näyttää tarkoituksettomalta. Jos kuitenkin kohtalo on tarkoittanut prinsessan Genjille, tuskin edes tämä niin erinomaisena pidetty nainen kykenee kilpailemaan hänen kanssaan. Niin minä ainakin kuvittelisin, mutta toisaalta minua arveluttaa, olisiko prinsessasta sittenkään siihen. – Genji muuten tapaa luotettavassa seurassa leikillään sanoa, että menestystä hän on tässä maailmassa saavuttanut yli tarpeen koko loppuiäkseen, että häneltä ei puutu mitään aineellista, mutta että naisten tähden hän on saanut niskoilleen ihmisten vihat ja että naisten suhteen hän ei vielääkään ole sisimmässään tyytyväinen. Toden totta, juuri siltä se meistäkin näyttää. Kukaan noista naisista, jotka hän on eri syistä ottanut suojelukseensa, ei toki ole syntyperältään liian alhainen hänelle, mutta ei heistä kukaan ole prinsessakaan – voiko yhtäkään heistä pitää Genjin vertaisena? Sikäli saattaisi hyvin ajatella, että prinsessa avioituisi hänen kanssaan, miten oivallisesti he sopisivatkaan yhteen.”

Sopivan tilaisuuden tullen vanha imettäjä kertoi entiskeisarille keskustelustaan: ”Kun vihjasin asiasta eräälle ylhäiselle herralle, hän sanoi,

että Genji olisi varmasti halukas saamaan prinsessan, hänelle se epäilemättä merkitsisi vuosikautisten toiveiden täyttymistä. Hän sanoi, että kertoo asiasta Genjille, jos te vain todella annatte suostumuksenne. – Mutta mikä olisi paras ratkaisu? Genji on harvinaisen huomaavainen, hän kohtelee jokaista naistaan tämän arvon ja aseman vaatimalla tavalla, mutta kun tavallinenkin nainen pettyy, jos joutuu jakamaan miehensä rakkauden toisten kanssa, miten ärsyttävää sellainen prinsessasta olisikaan. On varmaan monia muitakin miehiä, jotka mielellään ottaisivat huolehtiakseen prinsessasta. Pohtikaa asiaa tarkoin ennen kuin päätätte mitään. Näinä aikoina ylhäisimmätkin naiset haluavat elää huolettomina omaa elämäänsä ja päättää itse asioistaan, mutta prinsessa vaikuttaa niin järkyttävän epävarmalta ja avuttomalta, että me hänen palvelijansakaan emme voi juuri häntä auttaa. Asiansa osaat palvelijat tekevät kyllä työnsä tunnollisesti, jos saavat edes yleiset ohjeet, joita noudattaa. Mutta ellei kukaan varsinaisesti johda heitä, on tuloskin sangen masentava.”

”Minäkin olen pohtinut asiaa monelta kannalta”, entiskeisari sanoi. ”Tavallisen avioliiton solmivat prinsessat tuntuvat kovin kevytmielisiltä, ja sitä paitsi: oli nainen miten ylhäinen tahansa, naimisiin menon jälkeen monenlaiset asiat alkavat kaduttaa ja ärsyttää häntä niin, että poloinen ahdistuu – mutta toisaalta, mitä tapahtuu, jos nainen jää orvoksi, jos hän vailla omaisten turvaa ja suojaa koettaa oman päätäväisyytensä avulla selvitä elämästä? Muinoin ihmiset olivat luonteeltaan hillittyjä eikä kukaan kuvitellutkaan tekevänsä mitään sopimatonta, mutta nykyisin jopa tuttaviltaan kuulee kaikenlaisia riettaita ja rivoja kertomuksia. Ylhäisten vanhempien vielä eilen hellästi hoiVaama tytär menettää tänään maineensa arvottomien, halpamaisien viettelijöiden pettämänä, nolaa kuolleet vanhempansa ja häpäisee heidän muistonsakin – sellaisesta kuulee kerrottavan usein. Kysymys on hankala kummin päin tahansa. Ihmisen kohtaloa ei voi päätellä hänen asemansa perusteella, siksi olen niin huolissani. Jos nainen tottelee kaikessa holhoojiansa tahtoa, ei ole hänen syynsä, vaikka hän myöhemmin vajoaisikin kurjuuteen – kohtalo on kohtalo. Tai kenties hän ei noudata neuvoja, mutta saavuttaa silti vuosien kuluttua ennennäkemättömän onnen ja menestyksen – ei siinäkään näytä olevan

vikaa, mutta ainakin ensi kuulemalta tuntuu, että mikään ei tahraa naisen mainetta pahemmin kuin salainen suhde, johon hän ryhtyy vain oman mielensä halusta, vanhempien tietämättä ja ilman lupaa. Jopa tavallisen kansan parissa sellaista pidetään kevytmielisenä ja sopimattomana. Avioliitosta ei pitäisi päättää kysymättä naisen omaa tahtoa, mutta jos nainen muka kohtalon käskystä suostuu miehelle, jota ei rakasta, hänen käytöstään pidetään kovin ajattelemattomana. Prinsessa näkyy olevan luonteeltaan harvinaisen oikullinen, ja jotkut teistä hoitavat hänen asioitaan oman mielensä mukaan. Olisi hyvin ikävää, jos tieto siitä vuotaisi maailmalle.”

Seuranaisista oli yhä kiusallisempaa kuulla entiskeisarin huolestuneita pohdintoja prinsessan tulevaisuudesta sen jälkeen, kun hän vetäytyisi maailmasta ja jättäisi tämän.

”Vuosia olen ollut kärsivällinen”, hän sanoi, ”halusin odottaa, että 16 hänen ymmärryksensä vähän karttuisi, mutta mieltäni on alkanut ahdistaa tunne, että harras toiveeni jää toteutumatta. Kuten sanoitte, Genji on kaikesta huolimatta tavattoman ymmärtäväinen ja turvallinen. Ei meidän tarvitse olla tietääksemmekään niistä naisista, joita hänellä jo on. Kaikki riippuu loppujen lopuksi prinsessan omista tunteista. Genji on tyyni ja vakaa, esikuva koko maailmalle, missään ei ole toista yhtä turvallista miestä. Kuka voisi olla häntä parempi? Sotaministeriprinssi on kyllä viehättävä mies. Hän kuuluu sukuun, häntä ei pidä syrjiä eikä väheksyä, mutta hän hienostelee ja tärkeilee liiaksi, häneltä puuttuu arvovaltaa, hän vaikuttaa suorastaan hieman kevytmieliseltä. Sellainen mies on kovin epäluotettava. – Sitten on ylempi hallitusneuvos, joka kuulemma toivoo pääsevänsä prinsessan talouden-

16 *Sotaministeriprinssi* on Genjin nuorempi veli prinssi Tulikärpänen. *Ylempi hallitusneuvos*: dainagon, esiintyy myöhemmin (s. 24) tittelillä ylivaltvoja-hallitusneuvos, (*betoo no dainagon*). *Ylimmäinen kamarirouvani*: Kuutamönhämy, komentaja Tammipuun äidinpuoleinen täti; Tammipuun äiti oli entisen oikean ministerin neljäs tytär, Kuutamönhämy ministerin kuudes tytär ja äitikeisarinna Kokiden (Keisaripuupaviljongin keisarin hovirouva, Suzakun äiti) ministerin vanhin tytär. *Oikean portinvartioston komentaja*: pääministerin (aiempi hoviministeri) poika Tammipuun. Tässä mainitaan ensimmäisen kerran, että hän on kiinnostunut kolmannesta prinsessasta.

Ei sittenkään ole oikein sopiva: komentajan asema ja syntyperä eivät aivan täyttä prinsessan puolisolta edellytettyjä vaatimuksia.

hoitajaksi, epäilemättä nuhteeton ja uskollinen mies, mutta kuitenkin vain hallitusneuvos. Niin keskinkertaisessa asemassa oleva mies herättäisi tyrmistystä. Jo ennen vanhaan tällaisissa valinnoissa päädyttiin miehiin, jotka olivat kaikin puolin tavallista maineikkaampia. Ei riitä, että mies haluaa pelkästään omistautua vaimolleen, sellaista ratkaisua saa katua. Ylimmäinen kamarirouvani kertoo kuulleen, että oikean portinvartioston komentaja salaa haaveilee prinsessasta – miksei, jos hän olisi vähän huomattavammassa asemassa, mutta hän on vielä nuori ja kovin vähäpätöinen. Hän pyrkii hartaasti korkealle, hän on yhä poikamies, hänen tyyri ja ylväs olemuksensa erottuu joukosta, hän on moitteettoman oppinut, tuleva yhteiskunnan tukipylväs, perin juurin lupaava ja luotettava mies, mutta ei sittenkään ole oikein sopiva.”

Monenlaiset huolet piinasivat entiskeisaria. Vanhemmat prinsessat eivät askarruttaneet häntä tällä tavoin, eikä kukaan häirinyt häntä heidän asioillaan. Jollakin merkillisellä tavalla nämä salaisiksi tarkoitettut yksityiset keskustelut pääsivät leviämään maailmalle, ja moni mies menetti mielenrauhansa.

Pääministerikin mietti asiaa. ”Komentajapoikani on elänyt tähän 17 saakka poikamiehenä, koska ei huoli vaimokseen ketään, joka ei ole prinsessa. Toivon että tämä otetaan huomioon, kun tällaista asiaa nyt kuulemani mukaan harkitaan. Olisin hyvin iloinen, jos hänet valittaisiin: miten suuri kunnia se olisi minullekin”, hän sanoi ja hänen vaimonsa välitti viestin sisarelleen kamarirouvalle, joka esitti asian edelleen entiskeisarille vedoten kaikin mahdollisin sanoin komentajan puolesta.

Sotaministeriprinssi, jonka vasemman jaoksen kenraalin vaimo oli torjunut, oli siitä lähin harkinnut vitkaan ja valikoivasti – hän ei kelpuuttaisi vaimokseen ketä hyvänsä senkään vuoksi, että kenraalin

17 *Pääministerin vaimo*, komentaja Tammipuun äiti, on entisen pääministerin neljäs tytär, kamarirouva Kuutamohämyän vanhempi sisar.

Sotaministeriprinssi on Tulikärpänen. *Vasemman jaoksen kenraali* on henkivartioston kenraali Mustaparta. Hänen vaimonsa Kukkaseppelä oli aikoinaan hylännyt Tulikärpäsen kosinnan.

Ylempi hallitusneuvos Fujiwara on aiemmin (s. 15–16) esiintynyt hallitusneuvos, joka on toiminut myös Suzakun talouden ylivalvojana (*betoo*)

vaimo saisi kuitenkin kuulla asiasta. Mutta nyt – kuinka hän olisi voinut pysyä tyyneenä? Kärsimättömät ajatukset polttelivat hänen mieltään.

Hallitusneuvos Fujiwara oli entiskeisarin uskottu ja läheinen palvelija, hän oli vuosikausien ajan toiminut tämän talouden ylivalvojana ja anoi nyt hartaasti osakseen sitä suosiota, että saisi ryhtyä prinsessan suojelijaksi, koska – niin kuin hän sanoi – entiskeisarin sulkeutuessa luostariin prinsessa jäisi kovin turvattomaksi ja avuttomaksi.

Kun sijaishallitusneuvos kuuli kaikesta tästä, hänenkin sydämensä epäilemättä pamppaili – hän ei ollut kuulopuheiden varassa, olihan 18 hän omin silmin nähnyt entiskeisarin kannustavan ilmeen. Jos hän saisi jonkun jossakin luontevassa tilanteessa vihjaamaan tälle, että prinsessa kiinnosti häntäkin, häntä tuskin ylenkatsottaisiin. – Mutta katsellessaan vaimoan, joka vihdoin oli niin vapautunut ja luottavainen, hän ajatteli: ”Vuosikausiin en ajatellutkaan muita, vaikka minua kohdeltiin niin sydämettömästi, että verukkeita olisi riittänyt. Palaisinko kaiken tämän jälkeen siihen samaan surkeuteen aiheuttamalla hänelle huolia? Jos solmin liiton tuollaisen hienon, ylhäisen naisen kanssa, en voi tehdä mitään mieleni mukaan – kummankin luona olisi tukalaa, kärsisin siitä vain itsekin.”

Hän ei alun perinkään ollut huikentelevainen ja pohti näitä hiljaa mielessään puhumatta kenenkään kanssa, mutta seurasi silti huhuja mieltien, miltä hänestä mahtaa tuntua, kun hän kuulee, että prinsessasta on tullut jonkun toisen vaimo.

Myös kruununprinssi kuuli asiasta. Vaikka hän ei lähettänyt muodollista viestiä, entiskeisari kuuli hänen mielipiteensä, jota oli jo odottanut: ”Päivänpolttavia käytännön kysymyksiä tärkeämpää on se, millainen ennakkotapaus tästä tuleville sukupolville muodostuu, pohtikaa siksi ratkaisuanne tarkoin ja joka puolelta. Tavallisella säätyläisellä, arvossa pidetylläkin, on rajoituksensa – jos päätätte antaa prinsessan jollekulle, kenties sitten Genjin kasvattityttäresi.” 19

18 *Sijaishallitusneuvos* on Genjin poika Iltausva. Että häntä nimitetään sijaishallitusneuvokseksi (*gonchuunagon*) merkitsee että hänellä on ylimääräinen, lähinnä muodollinen virka. *Iltausvan vaimo* on rouva Villihanhi, pääministerin tytär.

19 *Kruununprinssi* on Suzakun ja hovirouva Shookyoodenin 13-vuotias poika.

”Juuri niin”, sanoi Suzaku, ”oikein hyvin ajateltu.” Hänen päättävyytensä kasvoi, ja hän lähetti oitis imettäjän valtiosihteeriveljen vieämään viestiä Genjille.

Genji oli jo aiemmin kuullut kaiken huolista, jotka prinsessan tähden piinasivat entiskeisarin mieltä. ”Miten ahdistavaa sen täytyy olla”, hän sanoi. ”Joka tapauksessa: jos entiskeisari arvelee, ettei elä enää kauan, elän minä kenties muutaman vuoden pitempään ja voin siis ryhtyä prinsessan holhoojaksi. Mikäli ei syntymäjärjestyksemme mene sekaisin, saan viipyä vielä hetken elävien kirjoissa, enkä tietenkään sulje korviani ainoankaan hänen prinsessansa asioilta, ja aivan erityisesti huolehdin hänestä, jonka puolesta veljeni niin hartaasti vetoaa – sikäli kuin tässä arvaamattomassa hetken maailmassa kykenen.”

Hän jatkoi: ”Mutta jos olisin prinsessan ainoa turva ja me kiintyisimme toisiimme, olisi hänelle kovin tuskallista, jos minäkin erkani- 20
sin tästä maailmasta pian entiskeisarin jälkeen – minulle taas sellainen kiintymys olisi niin vahva side, ettei sieluni saisi rauhaa tuonpuoleisessaakaan. Sijaishallitusneuvos on vielä nuori ja vähäpätöinen, mutta hänellä on edessään suuri tulevaisuus, hänessä on ainesta ja hän voi hyvinkin päätyä viimein johtamaan koko hallitusta. Kuka voisi olla häntä parempi valinta? Hän tosin vaikuttaa perin juurin vakavamieliseltä ja on jo avioitunut rakastamansa naisen kanssa – kenties veljeni siksi epäroii kysyä häneltä.”

Koska Genji ei näyttänyt kovin kiinnostuneelta, valtiosihteeriksi, joka tiesi, ettei entiskeisarin ehdotus suinkaan ollut pelkkä pähänpälkähäys, huolestui ja pettyi tämän puolesta. Hän kuvasi Genjille tarkoin entiskeisarin salaisia pohdiskeluja. Genji puhkesi hymyyn.

”Hän tuntuu rakastavan prinsessaa hyvin hellästi, kun näin tavat- 21
man tarkoin paneutuu ehdokkaiden menneisyyteen ja tulevaisuuteen.

20 *Sijaishallitusneuvos* on Genjin poika Iltausva. Genji ei kuitenkaan enää voi käskää häntä ottamaan kolmatta prinsessaa puolisoikseen, koska se olisi vastoin Suzakun tahtoa.

Vasen valtiosihteeriksi tuntee velvollisuudekseen auttaa Suzakua saamaan Genjistä puolison kolmannelle prinsessalle.

21 *Isäni hovin keisarinna*: äitikeisarinna Kokiden. *Nunnakeisarinna*: aikoinaan nunnaksi ryhtynyt keisarinna Sinisade. *Kolmannen prinsessan äiti*: tämä Sinisadepaviljongin hovirouva oli nunnakeisarinna Sinisateen sisaren tytär.

Antaisi hänet sitten keisarille. Turha sanoa, että hovissa on ennestään monta ylhäistä naista, sen ei pitäisi olla mikään este. Viimeksi tullut ei välttämättä jää huomiotta. Isäni hovin keisarinna oli isän ensimmäinen vaimo, he avioituivat jo isän ollessa kruununprinssi, mutta vaikka keisarinna oli hyvin vaikutusvaltainen nainen, niinpä vain isän viimeiseksi puolisoiseksi ottama nunnakeisarinna syrjäytti hänet joksikin aikaa. Ja tämän kolmannen prinsessan hovirouvaäitihän oli juuri samaisen nunnakeisarinnan sisar. Sanotaan, että hän jäi kauneudessa toiseksi vain sisarelleen – prinsessa on saanut molemmilta vanhemmiltaan sellaisen verenperinnön, että hänkään tuskin voi olla tavanomaisen näköinen”, hän sanoi ilmeisen kiinnostuneena prinsessasta.

Vuosi päättyi. Suzakun vointi ei ollut kohentunut, ja hänen piti 22 järjestellä monenlaisia käytännön asioita, vaikka oli rasittunut. Hän saattoi loppuun prinsessan laahuksenvyöttäjäisten valmistelut: niin juhluvaa ja suurellista tilaisuutta ei ollut ennen nähty ja tuskin nähtäisiin tulevaisuudessakaan. Juhlahuone varustettiin Sypressipaviljongin länsiosaan. Edes seinä- ja kaihdinverhoihin ei käytetty kotimaista silkkiä ja brokadia, kaikki oli niin kaunista ja loisteliasta että olisi voinut kuvitella olevansa Kiinan keisarinnan huoneistossa. Laahuksenvyöttäjäksi oli jo hyvissä ajoin pyydetty pääministeriä, joka tulikin, vaikkei mielellään, hän kun oli kovin tarkka muotoseikoista; hän ei kuitenkaan ollut koskaan torjunut entiskeisarin pyyntöjä. Myös vasen ja oikea ministeri tulivat, samoin kuin muutkin ylimykset, nekin, joilla olisi ollut voittamattomia esteitä, hankkiutuivat tilaisuuteen keinolla millä hyvänsä. Kahdeksan prinssin lisäksi tulivat tietenkin kaikki hoviherrat, paikalle kokoontui sekä keisarin että kruununprinssin koko hoviväki, kaikkialla kaikui vilkkaan juhlan hälinä. Keisari ja kruununprinssi

22 *Sypressipaviljonki*: Suzaku-palatsissa ollut keisarinnan asunto Kaedono.

Pääministeri, aiempi hoviministeri, on vastahakoinen, koska ei ole sukua kolmannelle prinsessalle, hänen mielestään prinsessan setä Genji olisi ollut sopiva laahuksenvyöttäjä, mutta Suzaku laski, että Genji ottaisi prinsessan vaimokseen.

Tarinassa ei kerrota, keitä tämänhetkiset vasen ja oikea ministeri olivat.

Keisari on Reizei, virallisesti Keisaripuupaviljongin keisarin, todellisuudessa Genjin ja nunnakeisarinna Sinisateen poika.

olivat pahoillaan, koska tämä arvatenkin oli viimeinen entiskeisarin järjestämä juhlatilaisuus. Keisari antoi lahjaksi runsaasti kamari-palvelijaintoimiston ja palatsin aarrekammion kiinalaisia esineitä. Myös Kuudennen kadun palatsista oli tuotu aivan ylenpalttisesti lahjoja: lahjoja vieraille, lahjoja palkkioksi juhlien virkailijoille ja lahjoja kiitokseksi laahuksenvyöttäjänä toimineelle pääministerille – kaikki Genjin lähettämiä.

Keisarinna oli valmistellut lahjansa perin huolellisesti: pukuja ja 23 kampalippaan, jossa olivat hänen itse aikoinaan saamansa kammat korjattuina ja tunnollisesti entistettyinä alkuperäiseen asuunsa, niin että ne tunnisti ensi silmäyksellä. Vyöttäjäispäivän iltana hän lähetti sijais-apulaishovimestarinsa, joka palveli myös Suzaku-palatsissa, viemään ne kolmannelle prinsessalle. Kamparasiassa oli runo:

*Kun nämä kauniit
kammat työntää hiuksiinsa,
ne tuovat menneen
nykyisyyteen – siksi ne
ovatkin niin vanhoja.*

Kun entiskeisari näki ne, kaihoisat muistot täyttivät hänen mielensä. Keisarinna oli luopunut kammoista ajatellen, ettei olisi pahitteeksi, jos prinsessalle niiden mukana siirtyisi osa hänen hyvää onneaan – ja kun kampoihiin liittyi tällainen kunnia, ei Suzaku halunnut vastauksessaan viitata menneisiin tunteisiinsa. Hän kirjoitti vain onnen-toivotusrunon:

*Kunpa hän saisi
seurata jälkiäsi
ja menestyä
kunnes ikiaikainen
kampa on ikivanha.*

23 *Keisarinna* Syyskaiho oli aikoinaan tullessaan palatsiin Reizein puolisoksi saanut Suzakulta lahjaksi kampalippaan.

Suzaku oli aikoinaan toivonut itse saavansa hoviinsa keisarinna Syyskaihon, silloisen Isen ylipapittaren. Katso luku 10, Pyhä oksa, s. 299, ensimmäinen osa.

Suzakun vointi oli hyvin huono, mutta hän kesti vaivansa kärsivällisesti juhlien ajan. Kolme päivää myöhemmin hän vihdoinkin ajeli hiuksensa. Tavallisenkin miehen munkiksi ryhtyminen herättää lopullisuudessaan surua, saati sitten hänen: hänen puolisonsa olivat aivan lohduttomia ja neuvottomia. Kamarirouva pysytteli hänen vierellään hyvin apeiisiin ajatuksiin vaipuneena. Voimatta lohduttaa häntä Suzaku sanoi: ”Rakkaus lapseen on tie, jolla on rajansa. Miten mahdotonta on erota jostakusta, joka rakastaa minua näin syvästi.” Hänen päättäväisyytensä oli jo murtumassa, mutta hän pakottautui istumaan ja kyynärnojaan nojautuen antoi munkkilupauksensa ja pukeutui munkinkaapuun Hievuoren yliapotin ja kolmen vihkimyksen toimittavan mestarin johdolla. Jäähvyäiset maailmalliselle elämälle olivat perin surulliset. Edes maailman turhuuden oivaltaneet munkit eivät tänään kyenneet pidättämään kyneleitään, saati sitten Suzaku-palatsin prinsessat, rouvat tai pukijattaret – lukemattomat miehet ja naiset, ylemmät ja alemmat, itkivät kaikki ääneen. Järkyttyneenä entiskeisari sanoi, ettei ollut tarkoittanut tällaista, hän oli aikonut oitis sulkeutua rauhaan, mutta että hänestä nyt tuntui, ettei hän voinut toteuttaa toivettaan, koska häntä yhä pidätti huoli nuoresta prinsessasta. – Turha sanoakaan miten runsaasti hän sai onnentoivotuksia, aivan ensimmäisen keisarilta.

Kuultuaan veljensä voivan hieman paremmin Genji vieraili hänen luonaan. Vaikka Genjille oli myönnetty samanvertainen asema ja verotulot kuin vallasta vetäytyneillä keisareilla oli, hän vältti sellaisia mahti-

24 Munkiksi ryhtyessä pää ajeltiin kaljuksi. Termi ”hiuksista luopuminen” tarkoittaa munkiksi tai nunnaksi ryhtymistä. Ylimysnaisen ryhtyessä nunnaksi hiusten leikkaaminen oli enemmänkin symbolinen tapahtuma, pitkät hiukset leikattiin hartiatiputisiksi.

Kamarirouva on ylimmäinen kamarirouva Kuutamonhämy.

Rakkaus lapseen: viittaus moneen kertaan viitattuun Fujiwara no Kanesuken runoon. Katso selitys 9.

Hievuoren yliapotti: yama no zasu. Hievuorella sijaitsevan Tendai-koulukunnan Enryakutemppelin päämies.

Kolme muuta mestaria joista yksi (*kaiosboo*) vastaanottaa munkinvalan, yksi (*kyoojushi*) opettaa menettelytapoja ja yksi (*katsumashi, kommashi* – ”karmamestari”) johtaa menoja vihkimyspaikalla ja lukee tekstejä.

pontisia juhlamenoja, jotka liittyivät entiskeisareiden asemaan – hän torjui päättäväisesti kaiken erityiskohtelun ja kunnianosoitukset. Tapansa mukaan hän tuli koruttomissa vaunuissa ja seuranaan vain välttämätön määrä ylimyksiä.

Entiskeisari ilahtui suuresti kauan odottamastaan vierailusta ja sairautensa aiheuttamista tuskista huolimatta tapasi Genjin mielellään. Muodollisuudet saivat jäädä, arkihuoneeseen asetettiin istuin Genjiä varten ja hänet kutsuttiin sinne. Murhe valtasi Genjin, kun hän näki munkiksi muuttuneen veljensä: mennyt ja tuleva sekoittuivat hänen mielessään ja hänestä tuntui, ettei hän voinut hillitä kyöneleitään. Hetkeen hän ei saanut sanaa suustaan.

”Isämme kuolemasta saakka olen miettinyt, miten hetkellinen maailma on, ja olen tuntenut yhä syvempää halua luopua siitä, mutta heikon luonteeni tähden olen vain epäröimistäni epäröinyt. Kun nyt viimein näen sinut munkin hahmossa ja huomaan jääneeni jälkeen, voin vain hävetä saamattomuuttani. En ole korvaamaton, olen monesti ajatellut, että mikään ei estä minua tekemästä ratkaisua, mutta aina on viime hetkellä mieleeni juolahtanut jotakin, mistä en muka voi luopua”, hän sitten sanoi lohduttomana.

Myös entiskeisarin valtasi murhe eikä hän enää jaksanut hillitä itseään: kynelet valuen, hyvin hauraan oloisena hän alkoi puhella menneestä ja nykyisyydestä. ”Kaiken aikaa minusta on tuntunut, että ellen kuole tänään niin huomenna, mutta niin vain olen yhä elossa – arvelin jo, että tarmottomuuttani en saa hartainta aikomustani edes alulle, niinpä viimein rohkaisin mieleni. Jos elinpäiväni päättyvät pian, en tästä ratkaisustani huolimatta tosin ehdi edetä perille harjoituksessani, mutta voin ainakin hetkeksi jättää maalliset huolet ja syventyä rukoilemaan Buddhaa. Tiedän itsekin olevani merkityksetön ihminen, vain tämä tavoitteeni on pitänyt minut elossa näin pitkään. Olen huolissani siitä, mitä tähänastinen vitkasteluni on aiheuttanut.” Hän purki monia sydämelleen kertyneitä ajatuksia ja alkuun päästyään jatkoi: ”Omaatuntoani piinaa, että tällä tavoin hylkään prinsessat, mutta erityisen huolissani olen siitä, että eräillä heistä ei ole muuta huolenpitäjää kuin minä.” Genjin sydäntä riipaisi nähdä Suzakun ilme, kun tämä koetti kierrellen kertoa asiansa.

Sisimmässään Genji kuitenkin oli kiinnostunut prinsessasta eikä voinut sivuuttaa puheenaihetta.

”Vaikuttaisi tosiaankin hyvin ikävältä, ellei tällaista syntyperää olevalla naisella olisi tukenaan lähisukuista holhoojaa”, hän sanoi, ”paljon ikävämmältä kuin tavallisten ihmisten parissa.

Kruununprinssi on erinomaisen viisas, niin oivallista kruununperijää nämä lopun ajat eivät edes ansaitse, koko valtakunta luottaa häneen ja kunnioittaa häntä – sinä jos kuka voit luottaa häneen. Jos puhut hänelle, hän ei varmastikaan väheksy pyyntöäsi. Sikäli sinun ei tarvitse kantaa huolta tulevaisuudesta, mutta tietenkin kaikella on rajansa: vaikka hän valtaistuimelle noustuaan saa hallita tahtonsa mukaan, hän tuskin voi kovin silmiinpistävästi huolehtia jonkun yksittäisen naisen asioista. Jotta nainen voisi luottaa tulevaisuuteen, hänellä on oltava suojelija, joka tukee häntä kaikessa mahdollisessa, huolehtii hänestä hellästi ja turvaa hänen elämänsä, joku, joka sitoutuu siihen valallaan niin, ettei voi paeta velvollisuuttaan – jos tulevaisuus yhä epäilyttää sinua, koeta parhaasi mukaan kaikessa hiljaisuudessa valita joku sopiva suojelija prinsessalle.”

”Niin olen ajatellutkin tehdä, mutta vaikeutensa siinäkin on”, sanoi entiskeisari. ”Olen tutkinut vanhoja ennakkotapauksia ja todennut, että moni keisari on jopa valtansa huipulla ollessaan valinnut tyttärelleen tällaisen suojelijan. Miksi sitten minä olisin liian vaativainen, etenkin nyt kun olen jättämässä maallisen maailman – mutta vaikka luovun kaikesta muusta, on yksi, josta luopuminen on niin vaikeaa, että murehtiessani sairauteni pahenee ja päivät ja kuukaudet kuluvat vääjäämättä ohi. Olen aivan poissa tolaltani. On tuskallista luopua hänestä, mutta haluaisin pyytää, että vaalisit tätä lapsellista prinsessaa aivan erityisesti ja pohtisit, kuka hänelle sopisi puolisoiksi. Olisi pitänyt toimia silloin, kun sijaishallitusneuvos vielä oli poikamies, mutta pääministeri ehti ensin – se harmittaa minua yhä.”

25 *Sijaishallitusneuvos Iltausvan* vaimo, siis Genjin miniä, on pääministerin tytär rouva Villihanhi.

Genji myöntyy ottamaan kolmannen prinsessan holhotikseen, siis käytännössä puolisoikseen.

”Sijaishallitusneuvos on vakava mies”, Genji sanoi, ”hän hoitaa varmaan virkansa oikein oivallisesti, mutta muuten hän on vielä kokematon ja tietämätön. Anteeksi julkeuteni, mutta uskon, että prinsessa minun huolellisessa holhouksessani tuntisi olonsa yhtä turvalliseksi kuin sinun huomassasi. Mieltäni painaa vain huoli siitä, etten kenties elä enää kauan ja huolenpitoni jää kesken.” Näin asia oli sovittu.

Oli tullut jo ilta. Suzaku-palatsin väki ja Genjin seurueen ylimykset kutsuttiin entiskeisarin seuraan syömään viehättävän koruton kasvis-²⁶ateria. Entiskeisarin eteen katettiin agarapuiselle tarjotinpöydälle munkinkulho, näky oli niin uudenlainen, että kaikki pyyhkivät kyyneliään. – Jätän kertomatta monista mieltä liikuttavista asioista, ne vain pitkästyttäisivät lukijaa.

Yön syvetessä Genji lähti paluumatkalle. Hän jakoi palvelijoille kiitoslahjoja. Suzaku-palatsin ylivalvoja, hallitusneuvos Fujiwara, lähti hänkin saattamaan Genjiä. Päivä oli ollut luminen, entiskeisari vilustui ja hänen sairautensa äityi pahemmaksi, mutta hänen mielensä oli tyyni nyt kun prinsessan tulevaisuudesta oli päätetty.

Genji oli hieman levoton, ajatukset pyörivät hänen mielessään.²⁷ Rouva Rusojuuri oli kuullut vihjailuja tällaisesta järjestelystä, mutta ei ollut kysellyt Genjiltä, olivatko huhut tosia. ”Tuskin sentään”, hän oli arvellut, ”olihan Genji aikoinaan hyvin ihastunut Kamon papit-tareenkin, mutta ei kuitenkaan edennyt ajatusta pitemmälle.” Hän ei ollut tietääkseen asiasta, ja se vaivasi Genjiä. ”Mitä hän mahtaa ajatella? Tunteeni häntä kohtaan eivät muutu vähääkään, vaikka ottaisin prinsessan vaimokseni, päinvastoin, se vain syventää niitä. Mutta miten epävarmaksi hän mahtaakaan tuntea olonsa ennen kuin huomaa sen turhaksi”, Genji pohti levottomana. Kaikkien näiden vuosien aikana mikään ei ollut erottanut heitä toisistaan, he olivat olleet suorastaan

²⁶ *Kasvisateria*, koska Suzaku oli ryhtynyt munkiksi eikä siis enää syö liharuokaa.

Agarapuuv: *senkoo*, näsiäkasveihin kuuluva tuoksuva *Aquilaria*-laji, jota aikaisemmin julkaistujen osien suomennoksissa on nimetty aloe-puuksi. *Senkoo*-puu (”ohut tuoksu”), on sukua suitsukkeissa käytetylle jinkoo-puulle (”syvä tuoksu”).

²⁷ *Aikaisempi Kamon papitar* on prinsessa Aamunkukka. Rouva Rusojuuren huolista hänen suhteensa katso s. 564–565, ensimmäinen osa.

liikuttavan läheiset toisilleen – miten masentavaa edes hetken ajan joutua salaamaan jotakin, hän ajatteli, mutta asettui levolle ja valvoi koko yön niine hyvineen.

Seuraavana aamuna pyrytti lunta ja sää oli jotenkin alakuloinen. Genji ja Rusojuuri keskustelivat menneistä ja tulevasta.

”Kävin tervehtimässä entiskeisaria, hän on kovin heikkona, oli liikuttavaa kuulla hänen huoliaan. Hänen on perin vaikea hylätä kolmatta prinsessaa, ja hän pyysi minulta sitä ja tätä niin sydäntä särkevän hartaasti, etten lopulta voinut kieltäytyä. Ihmiset varmaan paisuttelevat asiaa aivan suotta. Minusta nuoren vaimon ottaminen tässä iässä on kiusallista ja sopimatonta – ja kun hän sanantuojan välityksellä vihjasi asiasta, pystyinkin vielä jotenkin torjumaan hänen pyyntönsä. Mutta kun tapasin hänet kahden kesken, hän avasi minulle sydämensä, purki huolen toisensa jälkeen enkä voinut vastata hänelle tylästi. Jospa prinsessa tulisi tänne niihin aikoihin, kun veljeni muuttaa vuorille? Sinusta se varmasti on sietämätöntä. Asia on tavattoman ikävä, mutta älä ole lainkaan huolissasi, rakkauteni sinuun ei muutu miksikään. Prinsessa tässä on syytä säälitellä. Meidän täytyy kohdella häntä ystävällisesti. Kunhan vain itse kukin pysymme rauhallisina...” Genji sanoi. Hän pohti, miten Rusojuuri suhtautuisi asiaan – hänen mustasukkaisuuteen taipuvainen vaimonsa, jota hänen harmittomimmatkin seikkailunsa ärsyttivät. Mutta rouva Rusojuuri vastasi levollisesti ja nöyrästi: 28

”Entiskeisarista täytyy tuntua perin haikealta jättää tyttärensä. Miksi minä olisin huolissani – kaikki on hyvin, ellei sitten prinsessa ärsyynny ja ryhdy kiukuttelemaan minun olemassaolostani, mutta miksi hän hylkisi minua, olemmehan me hänen hovirouvaäitinsä kautta läheistä sukua.”

”Myönnyt asiaan miltei liiankin tyyneästi, minua aivan pelottaa ajatella miksi. Mutta miten onnellista, jos todellakin olet noin suopea ja jos te molemmat hyväksytte toisenne ja elätte sovussa ja ystävytydessä. 29

28 *Olemme hänen hovirouvaäitinsä kautta läheistä sukua:* he ovat serkkuja, kolmannen prinsessan äiti oli Rusojuuren kulttuuriministeriprinssi-isän nuorempi sisar.

29 Genji sanoo pelkäävänsä Rusojuuren myöntömyönteisyyden merkitsevän, ettei hän enää välitä Genjistä.

Älä välitä ihmisten puheista, kun he tulevat kertomaan sinulle kaikenlaista perätöntä. Aina kun maailmalla puhutaan toisten suhteesta, siitä väistämättä seuraa tyrmistyttäviä väärinkäsityksiä aivan riippumatta siitä, kuka puhuu – paras vain säilyttää mielenrauha ja toimia tilanteen mukaan. Älä vielä hätäännä äläkä suotta katkeroidu”, Genji neuvoi.

Sydämessään Rusojuuri pohti: ”Se tuli kuin salama kirkkaalta tai vaalta – mutta Genjikään ei voinut sitä välttää, en saa purkaa katkeruutani häneen. Tässä ei ole kyse siitä, että he olisivat rakastuneet toisiinsa tai että Genjin pitäisi ottaa huomioon minun tunteeni tai noudattaa minun tahtoani. Asialle ei voi enää mitään, mutta maailmalle ei saa levitä huhuja, että hölmönä ja masentuneena haudon asiaa. Äitipuoleni puhuu minusta aina pahansuovasti, jostakin merkillisestä syystä hän kuuluu kantavan minulle kaunaa siitä viheliäisestä kenraali Mustaparran tapauksestakin – miten vahingoniloinen hän on, kun kuulee tästä.” Vaikka hän oli luonteeltaan suurpiirteinen, tässä asiassa häntä jostakin syystä vaivasi toisten mielipide. Hän oli elänyt vailla huolen häivää luottaen siihen, että ainakaan enää mikään ei uhannut häntä – nyt hänestä tuntui, että hän joutuu naurunalaiseksi, mutta hän salasi tunteensa ja käyttäytyi yhtä tyyneesti kuin ennen.

Vuosi vaihtui. Suzaku-palatsissa järjesteltiin prinsessan muuttoa Kuudennen kadun palatsiin. Hänen muut kosijansa olivat hyvin pettyneitä ja allapäin. Keisarillakin oli ollut mielessä kutsua hänet hoviinsa, mutta kuultuaan tällaisesta päätöksestä hän hylkäsi ajatuksen.

Samalla alkoi Genjin neljäskymmenes vuosi – sitä ei hovi voisi sivuuttaa juhlimatta. Koko maa valmistautui tilaisuuksiin, joista oli kohuttu jo kauan, mutta Genji kieltäytyi, hän ei koskaan ollut pitänyt rasittavan muodollisista juhlallisuuksista.

30 Rusojuuren äitipuoli on hänen kulttuuriministeriprinssi-isänsä päävaimo, joka on kenraali Mustaparran päävaimon äiti.

Viheliäinen kenraali Mustaparran tapaus: Genjin entisen holhotin rouva Kukkaseppeleen päätyminen kenraali Mustaparran puoliseksi. Rusojuuren äitipuoli on tyttärensä, Mustaparran päävaimon, puolesta vihainen sekä Rusojuurelle että Genjille.

31 *Vuosi vaihtui*, alkoi Genjin 40. vuosi.

Ensimmäisen kuun kahdeskymmeneskolmas oli rotan päivä. 32 Vasemman kenraalin vaimo tuli tuomaan Genjille yrtintaimia. Hän oli valmistellut kaiken aivan salaa antamatta etukäteen minkäänlaista vihiä tulostaan, eikä yllättynyt Genji voinut käännäyttää häntä pois. – Hänen asemassaan olevan naisen vierailu herätti suurta huomiota, vaikka hän oli onnistunut pitämään aikeensa salassa.

Genjin istuinsija valmistettiin eteläpaviljongin länsiosaan. Kaihitimet, verhoseinät ja kaikki muukin vaihdettiin uusiin. Jäykän juhluvuden välttämiseksi huoneeseen ei tuotu tuoleja, sen sijaan lattialle levitettiin neljäkymmentä päärmättyä kaislamattoa ja niiden päälle asetettiin istuintyynyjä ja kyynärijoja ja muita ylen upeita kalusteita. Oli mitä hienompia yllätyksiä: kaksi paria helmiäiskoristeisia lipastoja, neljä pukulaatikkoa – yksi kunkin kaapin päällä – kesä- ja talvipukuja, suitsukeruuksuja, lääkelippaita, mustekiviä, hiusvesimaljoja, kampausvälinersioita.

Agara- ja santelipuusta tehty hiuskoristejalusta oli kuvioitu harvinaislaatuisten taitavasti – totunnaista kultaa ja hopeaa, mutta väritys oli viimeistelty hyvin tyylikkäästi ja nykyaikaisesti; ylimmäisen kamarirouvan kauneudentaju oli hienostunut ja syvälinen, hän huolehti siitä, 33

32 *Vasemman kenraalin vaimo*: Mustaparran uusi vaimo Kukkaseppelä, ylimmäinen kamarirouva. Genjin aiempi holhokki, jonka Genji oli alkuun uskotellut olevan tyttärensä.

Yrtintaimista keitettiin keitto ensimmäisen kuun ensimmäisenä rotan päivänä tai myöhemmin aikoina ensimmäisen kuun seitsemäntenä päivänä. Sen uskottiin edistävän terveyttä koko vuodeksi.

Genjin tarinan selitysteoksessa *Kakaishoossa* (1367; ks. lähdetekokset) luetellaan 12 yrtintainta: *azami*: ohdake, *chisa*: salaatti, *seri*: putkikasvi (pahaputken sukuinen mutta myrkytön ”hyväputki”, *Oenanthe javanica*), *warabi*: sanajalka, *nazuna*: lutukka, *aoi*: malva, *yomogi*: maruna, *tade*: tatar, *suiun* eli *mozuku*: *Cladosiphon decipiens* eli *Nemacystis d.*, *Spermatocnaceae*-sukuinen ruskolevä, *shiba*: lakkakääpä, *suzuna* eli *kabu*: nauris, *wakana*: rypsi. Keittoon kuitenkin käytettiin yleisimmin *kevään seitsemää yrttiä* (*baru no nanakusa*): *seri*: putki (pahaputken sukuinen mutta myrkytön ”hyväputki”, *Oenanthe javanica*), *nazuna*: lutukka, *gogyoo* eli *bahakogusa*: jäkkärä, *bakobera*: *Stellaria neglecta*, pihatähitimö, vesiheinä, *hotokenoza* eli *tabirako*: *Lapsana apagonoides*, linnunkaali, *suzuna* eli *kabu*: nauris, *suzushiro* eli *daikon*: retikka. *Hotokenoza* saattaa olla myös *sangaigusa* (*Lamium amplexicaule*) eli sepiväpeippi.

33 *Hiuskoristejalustalle* asetettiin hiuksiin kiinnitettäviä tekokukkia, joiden tarkoitus oli kätkeä ikääntyminen.